

SZÉKELY HIRLAP.

Politikai és társadalmi lap s a „Jogász-Egylet“ közlönye.

Szerkesztői szállás:

Szent-Miklós-utca 791. sz. hová a lap szellemi részét illető cikkek küldendők.

Kiadó-hivatal:

A ref. főtanoda könyvnyomdája, hova az előfizetési pénzek és reclamatiók küldendők.

Hirdetési díj: Egy háromszor hasábozott garmond sor ára 6 kr.; bélyegilleték minden hirdetés után külön 30 kr.

A hirdetési díjak előre fizetendők.

Hirdetéseket elfogad: helyben a kiadó-hivatal; Pesten: Lang Leopold, (Erzsébet tér, 9. sz.) Bécsben Haasenstein és Vogler (Neu-Markt 14. sz.)

Megjelenik e lap

minden szerdán és szombaton egy egész iven.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Félévre 3 frt.

Negyedévre 1 „ 50 kr.

Előfizetési felhívás.

„Székely Hirlap“

politikai, társadalmi és a maros-vásárhelyi „Jogász-Egylet“ közlönye.

1874. évi okt.—decz. negyedévi folyamára.

Előfizetési díj:

Okt.—decz. három hóra 1 frt 50 kr.

Az előfizetési pénzeket kérjük postautalvánnyal Maros-Vásárhelyre az ev. ref. főtanodai könyvnyomdába, a „Székely Hirlap“ kiadóhivatalának küldeni.

A lap kiadását f. évi július 1-én kezdve, helyi ref. főtanodai könyvnyomdász **Imreh Sándor** vette át, kihez az előfizetési pénzekon kívül a felszólamlások és a lapba beiktatandó hirdetmények is küldendők.

M.-Vásárhely, 1874. okt. 2-án.

(F.) Mindenki beismeri, hogy az állami és egyéni célok elérésére szükséges eszközök megválasztása egyike a legnehezebb feladatoknak, igen természetes, ha minden eszköz megvolna, úgy a választás nem képezne nagy feladatot; de ott, hol az a kérdés: ha vajjon léteznek-e ama alsóbbrendű eszközök, a melyekkel ezen fontosabbak beszerezhetők? s ha léteznek, mily arányban? ott a legleleményesebb észt ezer meg ezer gondolat kinozza, a legtapasztaltabb államférfiut zavartság fogja meglepni.

Köröskörül a célzott boldogság és megelégedettség képében megtestesülve látjuk; de evvel még azt nem kerítettük hatalmunkba, előbb föl kell találni azon utat, mely odáig vezet, s ezt is úgy véljük, hogy megtaláltuk, s ime alig haladánk rajta egy pár lépést, már is elvesztettük szemünk elől az irányadó pontot s cél nélkül haladunk jobbra-balra; de a látott eszménykép nem tűnik elő s fokról-fokra bonyolultabb helyzetbe jutunk, melyből legtöbbször a véletlen vezet vissza, rendesen csak azon pontig, hol az imádott eszménykép ismét feltárul szemünk előtt s mi különösebb a dologban, azaz: hogy gyakran, s mondhatni a legtöbb esetben magas útmutató oszlopok vezérlelnek a tévútra, s midőn észre vettük a tévesztett irányt, hiába kívánjuk ismét megtalálni az oszlopot, hogy ez által visszajussunk bár azon pontra, honnan elindultunk; az azon helyről örökre eltűnt!

S mindezek hol lelnek megoldást? vajjon mely mód eszközölhetné azt, hogy mindezek elkerültesse és egy biztos, egyenes irányt tartó út vezettessék a cél, a boldogság és megelégedettség felé. Vajjon, ha egy ilyen jó alappal bíró és jó karban álló út létezne, lenne-e szükség az útmutatókra? talán igen; de legtöbb esetben nem! méltán merül fel azon kérdés, ha vajjon ki tette ezen magas útmutatókat az említett utak mutatasára? talán a sokaság? nem! bizonyára nem; hanem igen magát a sokaságtól elhúzó bizonyos rész, mely a patrocínium és befolyás által jut oda el, melyre csak is a sokaság bizalma és egyhangu határozata emelhetné föl.

Ez az a mi annyira megnehezíti és súlyosítja a közérdekű ügyek kezelését; ez a befolyás és majdnem kikerülhetetlen patrocínium az, mi, ha még sokáig tart, nemcsak hogy hátra esünk úgy az igazságszolgáltatás, mint közérdekű államügyek és azok rendezésében; de, sőt elesünk s ez még eltitkolható sem lesz; be kell jelenteni, hogy lássa azt ne csak a honfi, ki azt úgy is tudja; de lássa azt az idegen is, kit ekkor lehetetlen, hogy a fájdalom bizonyos érzete el ne fogjon s fel ne kiáltson! Szegény hon! Azonban Isten mentsen! hogy ez jelenben épen így legyen; hisz az ördög sem oly fekete, mint azt festeni szokták, s nem csalatkozunk, midőn kimondjuk azt, hogy azon utat, melyre szükségünk van: megtaláltuk! legalább még mindeddig — pedig már zivatárban is haladtunk ez úton — látjuk azon képet magunk előtt, melyet elérni óhajtottunk s már a távolság sem tetszik oly óriásnak, mint volt az ez előtt! Igaz ugyan, hogy ez út még nem egészen járt, s így nem csoda, ha néha egy-egy vad tövis, vagy göröngy megsérti is lábunkat; de az alap erős s kiépülend rövid idő alatt, mikor többé sem tövisről, sem göröngyről nem fogunk panaszkodhatni s a magas útmutatók is a szokottság által el fogják veszíteni ránk azon varázserőt, melyet eddig reánk gyakoroltak s az utóbbi kitérésre ösztönöztek.

Ezen remény bizonyára rövid időn át a boldogság és megelégedettség édes valójává fog változni, csak kitartás és erő!

Jogi szemle.

Törvényszéki csarnok.

Farkas Béni s társainak rablógyilkosság, tolvajság s több más bűntetteiben, 1874. szept. 21-én kezdett vett végtárgyalás folytatása.

Ezután mindjárt folytatott azon tolvajsági bűntett, melyet gyéres-szt-királyi birtokos: Betegh Ferencz kárára követtek el. Vádlottak ugyanis, a mint jöttek a lopott-lovakkal haza felé, Gyéres-Szt-Királyon megállottak s a gróf Peacevich-udvarral szemben levő házhoz Farkas Béni bemenvén, egy 40 frt értékű, két ló után

való postaszekeret kihúzott, abba belefogták a lovakat s hajtottak tovább.

Béni e tényt is határozottan tagadja, teljességgel nem tudja felfogni, hogy Krochmanlich „mi czélból vádaskodik“ reá; mert, ha ő részes lenne abban, ha ő tett volna valamit, nem kellene, hogy szemébe mondják, mert megmondaná a nélkül is, hogy: „én ezt tettem, ezt cselekedtem.“ Ugyancsak tagadja azt is, hogy ő Grosz Mendelnek valaha e szekér lopott természetéről valamit mondott volna.

Sőt Krochmanlich nem tudván határozottan a helység nevét, Lónát említett; Rosenfeld pedig Gyéres-Szt-Királyt. Béni azon figyelmeztetésre, hogy vallja be az igazat, egész indignáló hangon jelenti ki, hogy a tényből semmi sem igaz; „hisz az egyik Lónát említ, a másik pedig Gy.-Szt-Királyt.“

Be lévén bizonyítva a tényállás, Farkas Béni összetett bizonyíték alapján bűnösnek mondatott ki a fennebbi lopási bűntényben, mely körül van írva a btk. 171., 173., 174. §. 2. b. pontjában; Krochmanlich pedig ugyane tényben bűnrészesnek, saját vallomása alapján.

Ezzel délben a végtárgyalás egy időre befejeztetett, s egy kis szünet engedtetett 28-án reggelig.

Szeptember 28-kán.

Tárgyaltatott helyi Jenei Dénes kárára elkövetett tolvajság.

Vádlottak: Farkas Béni, Krochmanlich Hermán, Németi Zsigmond, Róth Jákob és Farkas Izsák.

Tényállás következő:

1867. márcz. 30-kán este 7—8 óra közt, azalatt, míg a kocsis a megfejt bivalok tejét a konyhára bevitte, két hámos barnapej kanczája Jenei Dénesnek, a házával szemben lévő majorjából ellopott; s elvittek ugyanekkor egy kefé és egy zekét. A vizsgálat rendjén kiderült az, hogy Farkas Béni azon útastítása folytán, hogy a dézsaknai „munkához“ még két ló szükséges, elindultak Róth Jákob vezetése alatt: Németi Zsiga és Krochmanlich, s előbbi kijelentvén, hogy a kocsis eltávozott, kihozták a lovakat, sőt Németi Zs. egy kefé és zekét is, s azzal elmentek Bénihez, a lovakat átadták neki, mikkel ő még Szathmárnémetibe hajtott, hol egy őrnagy lovait is ellopták, s annak nyomozása közben ezeket megtalálták; Krochmanlich ez éjjel nem ment velük, hanem a kisköz melletti pálinka-árudában halt. A lopott-lovakat, melyeket Farkas Izsák, a Béni testvére vett meg, kit Béni 1848 óta nem látott.

Béni a végtárgyalás rendjén mindent tagad.

Vezető: Kendtek egy társaságot képeztek, kik voltak társai?

Béni: Nekem társaságom nem volt, én e lovakról nem tudok semmit; Dézsaknára nem jártam s tehát szükségem sem volt rájuk; mit az is bizonyít, hogy elfogatásomkor semmi lovat nem hoztak velem.

Krochmanlich bevallja, hogy Róth és Németi mentek be s ő őrt állott.

Vezető: Kelmed a vizsgálat rendjén azt állította, hogy: Róth állott őrt, s kend benn volt?

Kr. Ezt csak azért mondtam akkor, hogy: Róth kért: mentsem ki őt a bajból.

Ügyvéd Szabó: Honnan tudták meg egymástól, hogy minő irányban hallgatta ki a vizsgálóbíró?

Kr. A 8. és 9. számú szobában voltunk: én és Róth s beszélünk keresztül.

Vezető: Egy társaságot képeztek magok?

Kr. Némileg azt szóbelileg, mivel Farkas B. volt a főnök; s ő rendelte, hogy lovat kell lopni, csak azt nem mondotta: honnan. Én őt csak azután ismertem meg, hogy Szamosújvárról kiszabadultam.

Németi Zsigmond határozottan tagadja részességét, azt vallja, hogy ő Rosenfeldhez ment s oda vitte két ismeretlen izraelita a lovat, de ő előlegesen semmit sem tud róla.

Ugyan ily hangulatban volt Róth János is, ki azt állítja, hogy márcz. 11-én Vásárhelyről elutazott s többet vissza sem tért, míg el nem fogták.

Farkas Izsák is tagadja, hogy Béni hagyta volna nála a lovakat; ő azokat 130 frton vette Szathmáron, ismeretlen egyéntől.

Vezető: De a vizsgálat rendjén azt állította, hogy Kordel Simontól vette hamis czédula mellett?

F. I.: Eugem azon vallomásra Hersch Abzug beszélt rá.

A megtörtént tanuvallatás, szembesítés és bizonyítási eljárás után kir. ügyész indítványát megtévé; a védők: Szentmiklósy, Kúti, Dicső, Szabó, Biás véleménye következett. Mire a törvényszék Németi Zsigmondot és Róth Jánokot, mint közvetlen tetteseket; Farkas Bényt, mint bünszerző bűntársat; Krochmanlichot, mint bűntársat s Farkas Izsákot, mint bűnrészt, bűnösöknek mondotta ki. Ez ítélet ellen ügyvéd Szentmiklósy, Szabó és Dicső fellebbezésüket bejelentették.

Szeptember 28-kán d. u.

Tárgyalatott a dézsaknai kamara orvos: Bartha János kárára elkövetett rablás.

Vádoltak padjain ülnek: Farkas Béni, Krochmanlich Herman, Rosenfeld Grosz Mendel, Róth János, Németi Zsigmond, Hersch Abzug, Heizikovits Bernád, Rosenfeld Mari és Rosenfeld Józsefné Grünfell Kati.

Bartha János 1867. ápril két első napjára viradólag meglepetve veszi észre, hogy az udvaron oly anyagok vannak elhullatva, melyet a kutyák megétetésére szoktak használni; harmadnap reggel a kutyát mozdulatlanul, elnyulva találja; a méreg tehát működött. Ekkor figyelmes lett, a legközelebbi éjén nem halt rendes szobájában, egy vasvilával fölfegyverkezve várta a valószínűleg megérkező tolvajokat. E közben elaludt s álmából az ajtófeszítése riasztotta fel, a villához kapott, de már késő volt; több egyén ragadta meg, leverték a földre, kezét jobb lábához kötötték s a pénz előadására kényszerítették. Nejét, ki elmenekült az udvarra kétszer is, visszahozták s megkötözve férje mellé tették, pokróczokat vetve rájuk s halállal fenyegetve, ha kiáltanak. Hasonlólag bántak el az egyetlen cseléddel, a szolgálóval is. Ezután hozzá fogtak a rabláshoz s 6773 frt 20 kr. értékű ezüst, ércpénzt s ruhaneműket vittek el éjféltáján; egész csendesen távoztak.

Káros többekre gyanakodott, maig végre vádoltaknál egy kelmére s egy 9 kövű tőrré ráakadt, mely utóbbinak társát az ugyanazonosság constálása végett fel is mutatta.

A vizsgálat rendjén kiderült az, hogy Farkas Béni előleges tanácsaira vádoltak két szekerem elmentek Dézsaknára, ott a kutyát Mendel megétetvén, ők másnap be is törtek. Az ajtót kifeszítették azon vassal, melyet Farkas

kas B. adott oda, s aztán Róth és Németi, Grosz Mendel és Krochmanlich a háziakat kötözték meg; Mendel pedig s a többi pakolgotott. Mindeniknél volt egy bot, sőt pisztoly is; Farkas Béninél pedig egy kis, kézbe való baltája is. Károsokhoz magyarul beszéltek, egymás közt zsidóul.

Farkas Béni a tényt tagadja, ő Dézsaknán soha sem is járt, s hogy azon időben hol volt, arra nem emlékszik.

Rosenfeld, G. Mendel és Krochmanlich a tényt határozottan beismerik; elbeszéli annak őszhangzó részleteit, s a felmutatott feszítővasat is elismerik, ámbár R.-nek azon megjegyzése van rá, hogy talán az nagyobb volt.

Krochmanlich Heizikovitsról nem emlékszik; Grosz Mendel sem állítja határozottan, hogy ott lett volna; de olyan forma volt egyik közöttük.

A rabolt tárgyakból az ezüst kávéskanalakokat Kr. Rosenfeld Marinak eladta 5 frtét, s az atyja Gr. Mendelét is oda vitte.

Róth J. a tényt tagadja, azt állítja, hogy ő akkor Szebenben volt; a vizsgálatkor azt állította, hogy Fehérvárra, de erre egy helységet sem tud megnevezni. Grosz Mendelnek kijelenti, hogy nem akar igazat mondani, pedig akkor ő most nem lenne bajban.

Vezető felmutat egy levelet, melyet Róth irt a börtönben Krochmanlichnak, hogy vonja vissza ellene tett vallomását, s felesége fizetni fog érte. Mire vádolt azal igazolja magát, hogy ő ez által csak az igaz vallomásra akarta őt terelni; azt azonban határozottan tagadja, hogy Grosz M.-nek is ígért volna ezért 50 frtot.

Hersch Abzug tagadja azt, hogy Bármilyen részt vett volna e bűntényben, ő Farkas Bényt nem ismerte; s hogy a vizsgálat rendjén vallott, ezt csak azért tette, mert vasra verték. Eddigi vallomását ezennel visszavonja s a legelső tagadásánál marad. Szembesítettnek vele: Grosz és Krochmanlich, de ezek vallomását „nem igaz”-nak állítja.

Németi Zs. csak kocsis volt, ő nem tud semmit a rablásról.

Vezető: Hát a pénzzel és kanallakkal mit csinált?

Vádolt: Én nem láttam többet 3 frt 50 kr-nál, a mit Rosenfeld fizetett bérbe.

A szembesítéskor kijelenti, hogy Groszék rossz lelkűek s azért vallanak ellene.

Heizikovits Bernád az egész dologról nem tud semmit, ő nem szorult a Bénék pénzkére, azért még a falu végéig sem ment volna. Hersch kijelenti, hogy ő sem ismeri, csak azért vallott rá, hogy így kivallja az igazat s rajta is segítve lesz. Kroch. és Grosz M. sem látták soha vádoltat.

Rosenfeld Mari soha nem vásárolt vádoltaktól semmit, a felmutatott tű az övé, egy fiatal ember vette Nagyváradon; a másik fél előmutatása egy kissé zavarba hozta. A fekete fűzővállat ez előtt 12 évvel készítette neki egy szabólegény. Németi őt ismeri, de ő nem.

Vezető: Kiadott magának ezüst kanalakat?

mily nagy mértékben okai a temetők a nagy városok kedvezőtlen egészségügyi viszonyainak, s hogy mennyire befolyanak az ott uralgó miasmák pusztító ragályos betegségek kifejlődésére. Legnagyobb a baj természetesen e tekintetben a ragályos betegségek uralma alatt, midőn könnyen megmagyarázható okokból nem történhetik a hullák eltakarítása a különben szokásos gond- és figyelemmel, minek következtében ama sok hullá, melyet rövid idő alatt gondatlanul a földbe tettek, még inkább fokozza azt a sok rosszat, mi a temetkezés szokását rendszeren követni szokta. Eme veszélyekkel szemben a nagy központi temetők beállítására sem nyújt biztos és gyökeres óvszert, minőket a várostól nagy távolban néhány hó óta Bécsben kezdettek.

Nem csoda tehát, ha ezen kétségtelen és elvitáztalan tényekkel szemben fölmerült a gondolat, hogyan lehetne mindezen bajokon a hullák eltakarítási módjának alapos átalakítása által segíteni. Javaslatba hozták a hullák megégetését, mi azon előnyt nyújtáná, hogy a költséges temetőtertek fenntartása nélkülözhetővé válnék, miután mindenkinek szabadságában állana kedveseinek hamvait magához venni, s a hamvvedreket mindenesetre sokkal kisebb térre lehetne összehalmazni, mint a koporsókat a temetőkben. Ennélfogva a hulláégetés eszméje nemcsak egészségügyi, hanem nemzetgazdasági szempontból is méltányos figyelemre tarthat igényt, s mihelyt fölmerült, rögtön agitálni is kezdtek mellette. Ugyáltszik Bécsből indult ki ez eszme, hol a központi új temető megnyitása előtt sok gondolkozásra hívták föl a

Vádolt: Senki.

Vezető: Magához járt Krochmanlich és Róth szépet tenni?

Vádolt: Nem jártak soha.

Rosenfeld Józsefné Bényt látta itt a börtönben, Kr. és Róthot pedig onnan ismeri, hogy azok leányához jártak; a rablásról nem tud semmit; férje sokszor távozott el tudta nélkül; a leánya függőjét nem ismeri, hanem való; de azt tudja, hogy leánya ártatlan.

Ez után az ügyészi végindítvány következett, melyre a védő-ügyvédek feleltek következő rendben: Kuti Albert a Krochmanlich védője, Biás István a Grosz M. védője, Szentmiklósy Károly a Farkas B. v., Dájbukát János a H. Abzug v., Szabó József a Róth J. és Heizikovits v., Dicső János a Németi Zs. v., és Blumenfeld József a R. M. és R. J.-né védője.

A törvényszék visszavonulván, szept. 30-kán d. e. 9 órakor kihirdette az ítéletet, melyben Krochmanlich és Grosz Mendel saját bevallásuk; Farkas Béni, Németi Zs. és Róth J. pedig összetett bizonyíték alapján a fennebbi bűntényben, mint közvetlen tettesek; Hersch A., Rosenfeld M. és Rosenf. Józsefné, mint részesek, bűnösöknek mondattak ki; Heizikovits pedig, bizonyítékok elégtelensége miatt, fölmentetett.

Ezután Rosenfeld Mari ünnepélyes fogadástétel mellett az ítélet jogerőre emelkedéséig szabad lábra tétetni határozottatott, mely ellen azonban kir. ügyész fellebbezést jelentett.

E tárgyalás bevégeződött déli 12 órakor.

Maros mellől 1874. aug. hóban.

A Bethlenianum fehérvár-n.-enyedi collegium nevéntsdvirág-
(Folytatás.)

VII.

Fennebb bebizonyítám, valamint most is, hogy a törvény, egyházi végzések és a kétszáz évet meghaladó üdvös hatást tanúsított főiskola itteni felállása sem enged meg legkisebb változtatást részeiben sem.

Hanem ezek mellett van száma nélküli és igen nevezetes ok a miért azon intézetet csonkítani tantárgyaiban, tanáraiban apasztani nemcsak tilos, nemcsak nemzeti bűn, hanem épen a törvény által megtiltott, mert ugyanis:

1) a halhatatlan emlékü alapító és fejedelem Bethlen Gábor fekvőben és pénzben hagyott és adományozott alapítványait örökre gyászolni és háládatos emlékből tartani kellett halála után Rákoczi és Apafi fejedelmek kezdve e mai napig nemcsak hazánk, nemzetünk és vallás felekezetünk jelesen százszával, hanem 1711. év körül a dicső emlékü Anna angol királynő és az egész angol nép országos gyűjtéssel alapított 12.000 sterling Komáromi János és neje Inczédi Zsuzsanna doborkai és szebeni jószágaiak dézmái, az 1700-dik évben a fehérvári várban elfoglalt templom és főiskola épületekért a kormány által

dologértőket ama calamitások, melyek a régi temetkezőhelyeken mutatkoztak. A napi sajtó rögtön fölvevé e gondolatot, s nagy buzgalommal folyt a terv a kérdés fölött. Egy „Urna” nevű egyesület alakult, melynek tagjai kötelezték magukat, hogy hulláikat haláluk után megégetetik, életükben pedig magán körben harcolnak ama előítéletek ellen, melyek főleg a nőknél uralkodnak a hullák megégetése iránt. Ugy volt tervezve, hogy: ha az egyesület tagjainak száma eléri a tíz ezeret, megkezdik egy elégető-kemence építését. Angliában a hullák megégetése Thompson Henrikben meleg védőre talált, s a mint híják, napról-napra több pártoló barátot szerez magának, miután már Frater, manchesteri püspök, s más anglicán papok is mellette, vagy legalább „jóakaró közönnnyel” nyilatkoztak e kérdésre nézve. Az orvosok között természetesen kiváló pártolást talál ez újítás. Még csak az újítás törvényes jogosultsága kérdéses; e tekintetben az angol jogászok hevesen vitáznak. Különben a mozgalom vezetői el vannak határozva azon esetre, ha a jogosultság útjába akadályok gördítették, külön parlamenti végzést kieszközölni, a mely pótolja a hiányt. Remélik, hogy rövid idő alatt legalább néhány temetőben kemenczék állíttatnak fel, melyekben el lehessen égetni azon egyének földi maradványait, kik kifejezték erre vonatkozólag óhajtasukat.

(Vége következik.)

TÁRCSA.

A hullák megégetéséről.

Néhány hónap óta Közép-Európa több városaiban meglehetősen kiterjedt agitáció nyílt meg a hullák elégetése érdekében az eddig szokásban volt eltemetés helyett. Ugy hisszük, nem lesz érdektelen e lapok olvasói előtt, ha e napi kérdés körül szerzendő tájékozás érdekében arról néhány sorban mi is megemlékezünk.

Nagyon számosak és könnyen érthetők azon okok, melyek a jelenlegi temetkezési mód megszüntetése mellett szólnak. A temetők intézménye, főleg a nagyvárosi kényszerhelyzet következtében, oly productumokkal inficiálta a temetők földjét, melyek főleg a közelben élők egészségére rendkívül károsak; a temetkezési szokás okozza azt, hogy oly talajon vagyunk kénytelenek lakni, mely a legkülönfélébb rothadó anyagokkal lévén tele, kútjaink vizét tönkre teszi. Lefort analysálta egy oly kút vizét, mely a temetőtől mintegy 160 ölnyre volt, s kimutatta, hogy az oly nedvekké volt tisztátalaná téve, melyek a temetőben rothadó hulláktól folytak oda. A rothadás ilyes productumai — mert, hisz maga a rothadás is csak lassu égési folyamat — legnagyobb ellenségei az élő organismusnak, s nemcsak a talajt, de a léget is megromítják az emberi egészségre nézve, mint ezt nagyon is jól tudják mindazok, kik nagy városokban a temetők közelében laknak. Kétség sem férhet többé ahhoz, hogy

fizetni kellett 15000 frtok, 1700-dik évben megint Fridrik brandenburgi választó és később porosz király két évenkénti 80 talléros alapítványok, Leidában 2 theologus számára mindennemű ellátás, új évi ajándék és 3 évi ott létel után 207 holland frt utiköltség, Odera melletti Frankfurtban 2 enyedi tanulónak 120 frt; Genfben 1 enyedi tanulónak egész öltözetten kívül 180 frt, évenként és 30 frt visszautazásra. Bernben 1 enyedi tanuló részére megérkezéskor 90 frt, évenként 144 frt és elmenetelekor 60 forint és más százakat meghaladó épen az enyedi főiskolához kötött alapítványok, a melyekből egyáltalában a nagy-enyedi főiskola, nem gymnasium, hanem academicum collegium teljes egyetem alakjában fennállhat, az adományozó vallásfelekezeti hűvei, és ezek utódai által azonnal beszüntethetők; s nincs törvény, s nincs hatalom, a mely a kolozsvári theológusok, jogászok és bölcsészek, ezek tanárai és az ottan lakó püspök fenntartásaik, javadalmazásaik és fizetéseikre felszikkorhassák, felvehessék, a végrendelező irásokkal szemben a nagy-enyedi főtanodától s ottani használatától elválasztva külön más helységben lévő intézet céljai előmozdítására fordíthatassák; a mit tanusít a fennebb névszerint idéztem törvények közül a legközelebbi az 1791-beli 54. t. cz. szó szerint következőkben, „sacratissima Sua Majestas singulas religiones securas benigni reddit, quod pia foundationes ad mentem ac intentionem fundatorum adminis trabuntur — salvo circa illas super inspectionis jure Majestati Regie competente!!? százszor megfontolandó és különösen kézzelfogható bizonyíték a nagy-rőcei főiskolát beszüntető legújabb kormányi rendelet, melyszerint az alapítók és örökösök hivatnak fel alapítványaik feletti rendelkezésre, és nem pedig az ev. luth. egyházkerületi gyűlés vagy convent. — Széchenyi mondja Kelet népe című könyvébe „a szenvedélyeket csilapítani, a történeteket felejtetni, a részeket... tekintély kockáztatása nélkül kibékíteni ez most főfeladat. Szóvevényes sulyos tiszt és azon régi igazságnak új meg új bizonyossága, mikép több száz bölcs alig bírja rendbe hozni mindazt, a mit egy szerencsétlen apostol, kire Pálfordulása napja nem világita, vakbuzgóságában összeronta el-mecsevitte.“

Fennebb tanusítam törvényekkel, hogy a végrendelet és alapító levelek törvénye iratkötése mindenkinek; s ha az adományozott, ha a végrendeleti örökös ezek ellen cselekszik, minden joga beszünt, földhöz és helyhez tapodt ragadott minden ilyen intézkedés.

Sajnálom, hogy a jelzett értekező urak oly irányu törekedésünkkel az adományozókat, végrendelezőket és különösen ezek utódait figyelmessé tették, a következményekről feleljenek ők, s csak arra kérem a jó indulatu ezután adományozni akarókat, hogy a nagy-enyedi főiskola iránti hazafias atyai hajlamukban ne lankadjanak, reformált vallásunk hűvei és intelligens tagjai szent kötelességüknek tartsák, úgy a jelen, valamint a jövő időszakokban, hogy végrendelezősök Apostoli illettség szűlte vallásos hajlamuk úgy a jelenben, valamint a jövő századokra is nemzeti és vallásos tisztelet tárgyai legyenek, legkisebb részben meg ne csonkíttassanak, s ha a jelenben megtörténik az, hogy az alapító fejedelem és haza atyja kétszázado's szokásos innepélye menthetetlen közönyösséggel vagy zártkörben tartatik, vagy egészen elmellőztessék, ha idegen hűvek felekezetiünk szakavatott tagjai romlásunkkal is, intézetünk ügyeiben irányadó hatással szerepelnek; vallásunk hűvei, szülők és nemzetiek minden irányadó körök oda fognak hatni, hogy a cortes fogások beszüntetessenek. Istenünk után, a kiválóbb tisztelet és emlék tartás úgy a jelen, mint a múlt és jövő időkbéli adományozókra a legnagyobb innepélyességgel évenként megújíttassék; minden alapítók nevei közzé tétessenek; vallásunk elveit, intézményeit és hivatását nem valólok és mindennemű politikai cortes fogások vallásos és nevelési intézményeink és főiskolánk köréből eltávolíttassanak, s minden teendőink csak saját felekezetiünkhöz teljes odaadással tartozókhöz tereltesse, mert Dávid is kimondja ezt 79. zsoltár I-ső versében a saját tanítását nem vallókról, apostoli rendelkezését és tudományát, melyet mi követni tartózkodunk, különben idő előtt elveszünk, elődeink áldozatait és dicső tetteik megemlítésére is érdemtelenné lésszünk.

Ha vallásos és nevelő-intézeink ügyeit vallásos és hazafias kegyelettel, meg jó lelki megnyugvással nem kezeljük, nem ápoljuk, az elődeink által elkészített és megőrzött dicső houban mint pogányok, gazdálkodunk a dicső örökbe; ez vagy vallásunk és jogai iránti közönyösség, vagy önérdék hajhászati hajlam, a melyek mindketője vallásunk és nemzetiiségünk elleni merénylet. A ki nem tiszteli nagy embereit, nevelő intézeink alapítóit,

ez vallása nemzetisége és a nevelés alapító intézmények iránt közömbös, — a ki csak saját önérdékét erőszakolja, mint végezték; mindezek nem Cálvin tisztított vallásának hívői, nem ezen vallással összekötött önzéstelen szabadsági eszmék tisztakeblű zászlóvivői, következőleg nem is munkálják vallásos és erkölcsi törekedéseinket, nemzeti és miveltségi törekedéseinket nem tartják közösné, s következőleg nemzeti és vallásos törekedésünk és célunknak meg nem felelők, nemzetünk e válság teljes időszakában zászlóvivőink nem lehetnek.

Erdély országgrészünkben el nem tagadhatók, hogy ősidőktől fogva a különböző vallásfelekezetek mindig a legnagyobb egyetértésben éltek, politikai tekintetben is a miveltébb rész ez irányt követé, s habár mindenik külön uton, de mindenik egy célra, a közhaza erőteljes, szerencsés fenntartására és a miveltségnek minden egyes tagjai kiterjesztésére munkálódtak, munkálódtunk. Ezen üdvös eljárás tartott addig, míg a vallásos és nemzeti felekezetek azon tagjai birtak befolyással, a kik ezeket alapíták, ész- és anyagi erővel fenntarták, veszély és balszerencse útjain a megmaradás és megmentés révpártjára is vezették; az újabb idők újabb eszméket szültek, két évi országunkban lakás, minden további kérdés mellőzésével, honpolgárrá és hazafivá tesz mindenkit; idegen elemek és befolyások és akárhányszor nemzetiiségi célzatainkkal ellenkező befolyások, világpolgári eszmék gyakorolnak befolyást nemzeti öröklött és meg nem változható törekedéseinkre; akárhányszor önérdék és kitűnni kívánás minden egyéb jellegek mellőzésével társadalmi és nemzetiiségi teendőinkbe irányadó szerepet erőszakol és befolyásra vergődve, nemzetfeleink közt dissolutiót eredményez, mindezeknek be kell szüntetettetni és az irányadóknak azoknak kell lenni, a kik a nemzetet fenntartják, a kik érette áldoznak s a kik a nemzetet hivatását értik és ezt jó és balszerencsében vezetni képesek; s ha ezek tán mindenben célzt nem érnek, tulajdonítsák egyedül engedékenyséjüknek, s legfőképen pedig annak, hogy nem tudják s nem akarják megválasztani a tett embereit és háttérbe szoríttatni engedék az eddig e hazát és ők is teljes befolyás- és tekintélyben fenntartott középbirtokos és városi polgári osztályokat.

A nap egyiránt süt mindenkire, a nagy Bethlen és ötlet áldozataikkal jóságos tetteikben követni kívánó a fehérvár-nagy-enyedi főiskolát alapítók a naphoz hasonlólag különbség nélkül kívánák árasztani jótéteményeik malasztját a nemzet fiaira, s különösen vallásfelekezetiünk megyei és székelyföldi szegényebb hitsorsosainkra.

A csak most fennebb érdekeltem baj, ha sikerülne K. S. és J. V. urak törekedése, e vallásos és inkább nemzeti intézvényünkre is gyilkoló hatást gyakorolhatna, a szegény székely fiu a székelyföldre szorulna, a megyei közép- és polgári osztály nagyobb részben felsőbb tudományok ismerete nélkül maradna s pár tized alatt eredményezné nemzetiiségünknek legalább a vármegyei földön száz veszély közt eddig megóvott miveltségben és vagygonban megőrzött fölénye túlszárnyalását, a mi magyar-nak óhajta nem lehet.

Örizzkednünk kell nevelőintézeink központosságától; örizzkedni mivelt férfainknak és a miveltségnek a megyei földről való kiszorításától, örizzkednünk kell a világ polgári eszmék lábrakapásától és ezek terjesztőitől; mert, ha ezen eszmék által elámitatni engedjük magunkat, bizonyos az eredmény, melyszerint nemcsak minden nemzeti törekedésünk meghiusul, nemcsak a kormányunk és nemzetünk zöme országunkbeli külön nemzetiségek, gazdálkodásuk és elágazó törekedésükről értesülve nem lesz; hanem még ezen felül nemzettagjaink közé beoltott a visszavonás, egyik a másnak kicsinylése és minden nemzeti fölényünk iránti közöny lesz urakodóvá; a mikor a betolakodott jó barát, világpolgár és küldői markukba nevetnek, szétmállásunkban és talán erőtlenségünkben.

Hanem térek célom fölött sorához és lássuk: mennyiben épen hóbert J. V. úr fennebb idéztem iratása második fele, melyszerint állítja: „de, hogy ez által a tanoda glebe adstrictussá vált volna és örök időkre az enyedi rögökhöz lenne kapcsolva, ezt állítani bizonyosan senki sem fogja, a ki a tanoda jogviszonyainak multját ismeri.“

(Folytatása következik.)

Legújabb egyletünkről.

☉ Örömmel tudatjuk az érdeklődőkkel, hogy a „maros-vásárhelyi zenekedvelők egylete“ nem sokára tétlegesen megkezdte működését. Mult szeptember hó 29-én tartá első választmányi gyűlését, id. gróf Teleki Sámuel elnökle alatt; jelen volt a gyűlésen Petri Ádám ale-

nők, 8 választmányi tag és az utolsó közgyűlésen működött körjegyző Péterfi Gyula. Elnök megnyitván a gyűlést, köszönetét fejezte ki az egyletnek a bizalomért, melylyel e választás által megtszítelte s kéri a választmányt, hogy későbbi működésében támogassa őt. A választmány tagjai örömmel éljenezte meg elnököt s a gyűlés kezdetét vette. Először a választások ejtettek meg: megválasztott egyleti titkárrá Péterfi Gyula, gondnokká Nemes József, pénztárnokká Csiki Károly, karnagygyá Wégler Gyula a választás egyhangulag történt. A megválasztottak megválasztatásukról írásilag értesítettnek. Karnagy Wégler Gyula felkérendő, hogy összegyűjtve az egylet működő tagjait, egy kinevezett bizottsággal (Göldner Nándor, Dicső Béla, Mentovich Gyula és Nemes József) vizsgálja meg és ossza be a gyakorló vagy zenekari tagok közé. Gyakorló helynek ez idő szerint legalkalmasabbnak látszik a tanásház nagy terme, melyet az egylet kérésére városi tanácsunk, mint eddig tévé ily célokra, úgy ezután is szíves lesz az esteli órákban megnyitni és átengedni. A pénzt és egyleti tagokat gyűjtők iveri bekéréndők, egyszersmind újabb pártoló és működő tagok gyűjtése is elhatározottat.

Egy közelebbiről tartandó választmányi gyűlésen a szükséges hangszerek meghozatására nézve is intézkedés fog tétetni, úgy hogy egy két hét alatt a tanásház termében nemcsak a dalárda éneklése, hanem a „maros-vásárhelyi zenekedvelők-egylete“ működő tagjainak zenéje is fog hangzani.

Felhívjuk polgártársaink figyelmét és pártfogását ez életrevaló egylet részére, melynek fennállása nagyrészen a pártoló tagok számos voltától függ.

K ü l f ö l d.

A királyné ő Felsége oct. 1-én haza indult.

Párisból írják, hogy Thiers Vicillben egy küldöttséget fogadott, melynek ezeket mondotta: Miután önök monarchiát nem létesíthetnek, alkossanak nyíltan és őszintén köztársaságot.

Mac-Mahon marschall visszaérkezett.

Berlinből szept. 30-ról írják: A „National Ztg“ megerősíti a „Times“ azon híré, hogy Don Alfonsnak orosz nyugdíj fizettetett s azt írja, hogy ezen nyugdíj, melynek hivatalos jellege nincsen, elébb Miklós csár házi pénztárából fizettetett s Sándor csár által trónraléptekor átvétetett, azonnal be lett szüntetve, mint Don Alfons a spanyol beutazásokat fegyveresen átlépte.

A „Prov. Corr.“ helyeket közöl a „Journal de Peterbourg“-ból, mely Német- és Oroszország közt az egyetértést fennállónak mondja, a mit a spanyol kérdést illető nézetkülönbség nem zavarhat meg.

Róma, szept. 30. A pápa tegnap fogadta a francia küldöttséget, mely áll: Ernoul-, Chesneborg- és Beauregardból.

Pétervár, szept. 30. Az orosz csár Sebastopolban meglátogatta a muzeumot, a Wladimir székesegyházat és a csapatokat. Kedden visszaútazik Livadiába.

London, szept. 30. A „Morning Post“ constátálja, hogy Angolhonból a Carlistáknak állandóul fegyver és élelem szállítatik.

Belgrád, szept. 30. Milán fejedelem megérkezett. A belügyminiszter visszalépéséről beszélnek.

Bécsben szept. 30-kán az északi sark-expeditió tiszteletére Bécs városa bankettet rendezett, melyen 250 személy vett részt. Az asztalfőn polgármester Felder ült, jobbján Weyprecht, balján Payer; aztán következtek tetszés szerinti sorban: Koller, Lasser, Banhaus, Stromayer, Horst, Wilzek, Zichy, Laube, Conrad, Kepes, Orel, Brosch, Becker, Hochstädter sat. A pohárköszöntések sorát Felder polgármester kezdte meg, király ő Felségét, mint minden jó és nemes védnökét, éltetvén. Utána Weyprecht toasztja következett, ki a hazát, ki Bécs városát élteté. Ezeket a pohárköszöntések egész sora követé, melyek mind lelkesedéssel fogadtattak.

Ugyane napon oszlott fel az expeditió testülete, melyről a „Frdbl.“ azt írja, hogy a bucsujelenet minden jelenlevőre nézve mélyen megható volt. Mindnyájan kezeltfogtak egymással, kölcsönösen ragaszkodván és szeretetüknek adtak kifejezést. E jelenetet hangos lelkiáltások, éljenzések nem követték; haligatva, könyvelt szemekkel váltak el egymástól.

H i r r o v a t.

— József főherczeg ő fensége, holnap vasárnap a reggeli vonattal fog városunkba megérkezni. A tábori mise nem, mint előre tervezve volt, a sátor-táborban, ha-

nem itt bent a városban a rom. cath. imolában fog megtartatni. A hadiszemle ugyancsak délelőtt a „mészárosok rétyén“ leend.

== **Ugyanezen napon** délután a sátor-táborban ismét katonai zene-estély lesz, melyet a főherceg magas látogatása és jelenléte fog az eddigieknél is sikerültebbé és látogatottabbá tenni. Reméljük városunk szépei nagy számmal lesznek képviselve, és ez esetben egy kis rögtönzött tánczestély sem lehetetlen.

— **József főherceg** ma reggel megérkezett, mint-hogy azonban nem mára, hanem holnapra vártuk, ő fenéke minden ünnepélyes fogadtatás nélkül szállott ki a nyitott vagonból.

== **A barakkoknál** zene-estély volt a tegnapelőtti csütörtökön is, de mi, hogy a katonai hatóság sem a saját, sem a közönséget előre nem értesítette, kevés számú közönség vett abban részt. A kevesek között a sokak (városunk szépei) közül is láttunk egy nehányat, s épen azért esodálkoznunk kell, hogy bár a katonai zene a quadrillra jelt adva hosszasán várt, nem akadt a fiatal honvéd tiszték közül egy a ki a tánczra kelés kezdeményezését magára vállalta volna, s így az elmaradt még a kör tánczokban is. Egy fiatal barátunk a kezdeményezésre nógattatván, azon megjegyzést tette, hogy „ha honvédtiszt s így rendező volna, bizony eddig rég tánczolnánk!“ Reméljük a holnapi zeneestélyen a szívélyes házigazda, ki most szőlővel vendégelte meg szépeinket, gondoskodni fog, hogy a szőlőnél is édesebb táncz multság ne maradjon el.

— **A székely vértannak emlékszoira**, biztos értesülés szerint, már Budapestről leindítatván, a napokban megérkezendő. A felállítás körüli előkészületek folyának, de a munka minden önkéntes ajánlkozó daczára csak lassan halad előre; mestere:nberek és fuvarbirtokosok a jelenlegi időszakban el levén foglalva. Hogy tehát a felállítás mielőbb és akadálytalanul megtörténhessék, újabb pénzállozatokra van szükség, melyekből az előadhatlan kiadásokat fedezni lehessen. — E célra újabb adakoztak: Héderfájaról: az ev. ref. lelkész 1 frt, Madaras Ferencz 1 frt, Cseh István orvos 50 kr., Grünbaum

Viktor 50 kr., Lázárovics Sándor 2 frt, helyi Baruch Adolf 10 frt, kiknek áldozatkészségeért, midőn köszönet nyilvánítottak, egyúttal ismételve hazafi bizalommal felkértek a n. é. közönség, hogy a szobor felállíthatását kegyeletes adakozásaikkal elősegíteni és ez által a mielőbbi leleplezést lehetővé tenni igyekezzék. — Maros-Vásárhelytt, 1874. okt. 2. Lázár Ádám, elnök.

* **A folyó évi július 2-án*)** városunkban tartott Petőfi-emlékünnepegy alkalmával szükségeltető koszorukra városunk következő lelkes hölgyei adakoztak: és pedig: özv. ReichKárolyné urasz. 1 frt, gr. Lázár Eszter ő nga 1 frt, Petelei Mimi k. a. 30 kr. Verzár Róza k. a. 50 kr. Orbán Etelka k. a. 30 kr. Bodola Katinika k. a. 50 kr. Borsodi D. Mimi 25 kr. Izmaelné urasszony 50 kr. Kozma Nina k. a. 60 kr. Csákány Gergelyné urasszony 30 kr. Ajtai Terezi k. a. 30 kr. Lénárt Ilona k. a. 30 kr. Eisen Izidorné urasszony 1 frt. Imreh Sándorné asszony 1 frt. Widder Katalin k. a. 30 kr. Egy lelkes hölgy 30 kr. Nemes Józsefné sz. Reich Bertha urhölgy 50 kr. Mártonfy Jánosné urasszony 50 kr. Sztupiczky Béláné urasszony 50 kr. Illyés Károlyné urasszony 50 kr. Egy lelkes urhölgy 40 kr. Összesen 11 frt 60 kr. o. é. A diszes koszoruk — melyeket özv. Reich Károlyné és kedves leányai: Nemes Józsefné és Soos Kálmánné urasszonyok voltak szívesek elkészíteni — mint a kegyeletes ünnepély emlékei, a Teleki-könyvtárba helyeztetek el. — Fogadják lelkes hölgyeink utólagosan is nemeskeblű adományaik és fáradságaiért a rendező bizottság hála köszönetnyilvánítását.

== **A „Nemeré“-t** tehát mégis elmárták Brassóból, és anyagilag ott nem biztosíthatván magát, október elején kezdve Sepsiszent-Györgyön fog megjelenni. Szerkesztője Vida Dániel a kipróbált jeles tehetségű hazafi, kit az ellenség 1848-ban jobb karától megfoszthatott ugyan, de hazafias érzületét és védelmét nem vehette el soha senki sem. Óhajtjuk és reméljük, hogy vezetése alatt a „Nemeré“ szellemileg és anyagilag fölvirágozzék, és legyen továbbra is a magyar nemzeti érdekek fírad-

*) A gyűjtő iv az ünnepély alkalmával eltévedvén, mely csak a múlt napokban került kezünkbe; sietünk is azt közreadni.
A rendező bizottság.

katatlan védője, a szász lapok és üzelmek ellenőrzője és a kicsinyes támadásokkal szemben is ostorozzon élesen és határozottan minden hazaellenes bűnt!

== **Boér Emma** Dobronyiné asszony teljesen felgyógyult és október elsején kezdve Kolozsvárra visszaszerződött, és ugyan e napon „Bánkban“-ban, mint Melinda fel is lépett. A régi fecskék tehát mind visszatértek, hanem azért egy-egy ujnuk elszalasztása is káros volna, így a jeles tehetségű kedves kis Eibenschütz Mari a szini képezde volt kitűnő növendéke azért ott maradását és megférhetését a kolozsvári lapokkal együtt mi is óhajtjuk.

== **A ronesoló toroklob** és a himlő kezd városunkban és a közel vidéken ismét, és egyre erősebben mutatkozni. Az első a napokban ragadá magával Déesi Farkas kir. táblai bíró kedves fiát, a második pedig a közel vidéken így pl. a szomszédos Jedden követelt sok áldozatot magának.

* **Engel Imre** városunk kitűnő orvos-sebész tudóra, szemész-szülész és műtő lakását a Görög Károlyné féle házba (váltér) tette át.

Bécsi tőzsdei árkelet.

(Október 2-án.)

5% metallique	70.50
5% nemz. államkölesön	74.15
1860. államkötvény	100.50
Bankrészvény	991.—
Hitelrészvény	250.—
London	109.50
Ezüst	103.50
Arany	5.24
Napoleon arany	8.78
Földteh. ment. kötvény magyarhoni	76.75
„ „ „ temesi	75.75
„ „ „ erdélyi	75.25
„ „ „ horvát-slavon	79.75

Felölös szerkesztő:

KUTI ALBERT.

Főmunkatárs:

DOBAI ALBERT.

HIRDETMEÉNYEK.

(61)

(1—3)

„Erdélyi kereskedelmi és hitelbank.“

Meghívás

rendkívüli közgyűlésre.

Az „Erdélyi kereskedelmi és hitelbank“
részvényesei

az 1874. november 3-án délelőtt 11 órakor
a bank helyiségében tartandó

RENDKIVÜLI KÖZGYŰLÉSRE

tisztelettel meghívtnak.

Ezen közgyűlés tárgyai:

Választmányi előterjesztések a bank köpecz — baróti barnaszén-bánya vállalatát illetőleg.

A közgyűlésen személyesen vagy meghatalmazottjaik által részt venni szándékozó részvényesek kötelesek öt nappal a közgyűlés előtt részvényeiket (illetőleg ideiglenes elismervényeiket) a társaság pénztáránál innen nyerendő térítvény és belépti jegy mellett letenni.

Maros-Vásárhelytt, 1874. sept. 29-én.

A választmány.

(59)

1—1

Alólírt tisztelettel tudatja, hogy

LAKÁSÁT

1874. október 1-én kezdve
a piaczra

a PÁLL KÁROLY-féle 274. számú házba
tevéen át; ugyanott ügyvédi irodáját is
ÖNÁLLÓLAG
megnyitotta.

M.-Vásárhelytt, 1874. október 1-én.

Vitályos Samu,
ügyvéd.

Ház-eladás.

A régi-baromvásárutczában a 692-ik számú
régibb-féle Jenei-ház örökáron eladó; érte-
kezhetni eziránt „Az arany szarvas“-hoz címzett
gyógyszertárban. (60) 1—3

(58)

(2—3)

Elfogadtatik
egy vendéglős
kedvező feltételek mellett
azonnal

a DEÁK FERENCZ-utczában lévő
diszesen berendezett

uj sörcsarnok és kávéházba,

a melyhez tartozik a gyönyörű kilátással
bíró nyári mulató- és kert.

Eshetőleg bérbe is adatik!

Értekezhetni lehet ott helytt.